

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

referitoare la demersul reprezentanților Partidului Politic „Șor”
privind recuzarea dlui judecător Nicolae ROȘCA de la examinarea
sesizării nr. 184h/2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dnei Domnica MANOLE,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,

Având în vedere demersul reprezentanților Partidului Politic „Șor”, depus în
cadrul ședinței publice a Curții,
Examinând demersul menționat și deliberând în camera de consiliu,

C O N S T A T Ă

1. La 10 mai 2023, în ședința publică a Curții Constituționale în care se
examinează sesizarea nr. 184h/2022 privind controlul constituționalității
Partidului Politic „Șor”, reprezentanții Partidului Politic „Șor” au cerut
recuzarea dlui judecător Nicolae Roșca.

2. În fundamentarea cererii de recuzare reprezentanții au susținut că,
până a fi desemnat judecător la Curtea Constituțională, dl Nicolae Roșca a
avut calitatea de membru al biroului permanent al Partidului Politic „PAS”
și a îndeplinit în cadrul formațiunii funcția de jurist. Mai mult, dl Nicolae
Roșca a candidat în alegerile parlamentare din 2019, fiind la acel scrutin al
27-lea în lista candidaților pentru funcția de deputat din partea Partidului
Politic „PAS”. În prezent, exponenții acestui partid alcătuiesc majoritatea în
Parlamentul Republicii Moldova.

3. Reprezentanții partidului „Șor” au susținut că dl judecător Nicolae
Roșca a participat la campanii electorale alături de dl Sergiu Litvinenco,
autor al sesizării privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”
și ministru al justiției la data depunerii sesizării. Totodată, aceștia au indicat

DECIZIE PRIVIND RESPINGEREA CERERII DE RECUZARE
A UNUI JUDECĂTOR

că unii exponenți ai formațiunii politice „PAS”, printre care dl Igor Grosu, Președinte al Parlamentului și al Partidului Politic „PAS”, dna Olesia Stamate, președinta comisiei juridice din cadrul Parlamentului, și dl Andrei Spînu, secretar general al Președinției Republicii Moldova, au declarat în public că Partidul „Șor” trebuie scos în afara legii.

4. Reprezentanții au subliniat că numirea dlui Nicolae Roșca în funcția de judecător la Curtea Constituțională a fost decisă de cabinetul de miniștri condus de dna Maia Sandu, Prim-ministru la acea dată, dintr-o listă de 12 candidați, iar în ordinea punctajului acumulat în concurs dl Nicolae Roșca s-a clasat pe poziția a patra. În opinia reprezentanților, aceste împrejurări constituie probe ale arbitrariului în procedura de desemnare a judecătorului la Curtea Constituțională și favorizarea candidaturii dlui Nicolae Roșca de către foștii săi colegi de partid. Reprezentanții susțin că aceste fapte pun la îndoială imparțialitatea dlui judecător Nicolae Roșca și impun înlăturarea sa de la examinarea sesizării privind constituționalitatea Partidului Politic „ȘOR”.

5. Reprezentanții au menționat că pe perioada activității sale la Curtea Constituțională dl judecător Nicolae Roșca a manifestat o atitudine loială față de Partidul Politic „PAS”. În acest sens, aceștia s-au referit la votul său în favoarea admiterii sesizării referitoare la constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, evenimente care s-au petrecut în anul 2021. De asemenea, reprezentanții au susținut că numirea dnei Olga Roșca, care este fiica dlui judecător Nicolae Roșca, în funcția de consilier al dnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, a avut la bază relația sa cu aceasta. De altfel, până a fi numit judecător la Curte, dl Nicolae Roșca a reprezentat interesele dnei Maia Sandu în instanța de judecată.

6. De asemenea, reprezentanții au menționat că o eventuală soluție de neconstituționalitate a Partidului Politic „Șor” va avantaja formațiunea politică „PAS”, care va anihila concurența politică, opoziția și acțiunile de protest. Totodată, în cerere se afirmă că dl judecător Nicolae Roșca și-a exprimat în public o opinie atunci când a afirmat, în contextul examinării unei sesizării ce viza constituționalitatea contractării unui împrumut de la Federația Rusă, în anul 2020, de către Guvernul Republicii Moldova de la acea dată, că „Noi nu am murit după dispariția unui miliard din bugetul de stat, nu vom muri nici după aceste 200 de milioane”. Reprezentanții au precizat că faptele referitoare la „dispariția unui miliard” la care a făcut aluzie dl Nicolae Roșca formează obiectul de examinare al unei cauze penale în care dl Ilan Șor, Președintele Partidului Politic „Șor”, are statut de inculpat.

7. În ședința Curții Constituționale, reprezentanții autorului sesizării au motivat respingerea cererii de recuzare ca fiind neîntemeiată.

8. Examinând cererea de recuzare, Curtea Constituțională conchide că aceasta trebuie respinsă, din următoarele motive.

9. Curtea precizează că articolul 27 alin. (1) literele a) și b) din Codul jurisdicției constituționale prevede că judecătorul Curții Constituționale nu poate participa la examinarea cauzei și urmează să fie recuzat dacă: a) a participat ca factor de decizie la adoptarea actului sesizat, excepție făcând

DECIZIE PRIVIND RESPINGEREA CERERII DE RECUZARE
A UNUI JUDECĂTOR

elaborarea și adoptarea Constituției; și dacă b) și-a expus public părerea despre constituționalitatea actului contestat. Deși argumentele din cerere nu pot fi încadrate în motivele de recuzare stabilite de articolul 27 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea le va analiza, așa cum au fost invocate în cerere, precum și modul în care acestea ar putea afecta imparțialitatea judecătorului. Curtea explică această abordare prin obligația garantării echității procedurilor sale și prin necesitatea înlăturării oricărui dubii în măsură să pună la îndoială imparțialitatea judecătorilor constituționali.

10. Din această perspectivă, Curtea menționează că motivele de recuzare de la articolul 27 din Codul jurisdicției constituționale urmează a fi interpretate în corespundere cu jurisprudența Curții Europene privind conceptul de instanță imparțială, care presupune absența prejudecăților sau a părtinirii (*Demicoli v. Malta*, 27 august 1991, § 40; *Kyprianou v. Cipru*, 15 decembrie 2005, § 118). În acest context, Curtea Europeană a precizat că imparțialitatea se evaluează potrivit unui test subiectiv și unui test obiectiv. Testul subiectiv verifică convingerile personale și comportamentul unui judecător, și anume dacă judecătorul a dat dovadă de prejudecăți personale sau de părtinire. Pe de altă parte, testul obiectiv verifică dacă instanța și, între alte aspecte, compunerea acesteia prezintă suficiente garanții pentru eliminarea oricărei îndoieli legitime în legătură cu imparțialitatea sa (*Micallef v. Malta* [MC], 15 octombrie 2009, § 93).

11. Cu privire la imparțialitatea subiectivă, Curtea menționează că în demersul lor reprezentanții părții în proces au indicat că dl judecător Nicolae Roșca (i) a manifestat o atitudine loială în raport cu Partidul Politic „PAS”, votând în favoarea admiterii unei sesizări care, anterior, a făcut obiectul de examinare a Curții Constituționale, că (ii) a reprezentat interesele dnei Maia Sandu în instanța judecătorească până la numirea sa ca judecător constituțional și că (iii) și-a exprimat în public o opinie atunci când a afirmat, în contextul examinării unei sesizări privind constituționalitatea contractării de către Guvernul Republicii Moldova a unui împrumut de la Federația Rusă, că „Noi nu am murit după dispariția unui miliard din bugetul de stat, nu vom muri nici după aceste 200 de milioane”.

12. Curtea precizează că imparțialitatea subiectivă se prezumă până la proba contrară (*Morice v. Franța* [MC], 23 aprilie 2015, § 74). Totodată, potrivit Curții Europene, această prezumție este foarte dificil de răsturnat în practică. În ceea ce privește tipul de analiză efectuat de Curtea Europeană, Curtea observă că aceasta verifică dacă judecătorul s-a arătat ostil sau dacă a fost părtinitor (*Micallef v. Malta* [MC], din 15 octombrie 2009, § 94). De exemplu, în cauza *Buscemi v. Italia* din 16 septembrie 1999, pentru a stabili încălcarea imparțialității subiective, Curtea Europeană a analizat declarațiile nefavorabile ale judecătorului în contextul examinării unei cauze pendinte și publicate într-un cotidian din care rezulta că acesta își formase o viziune privind soluția cauzei. Curtea Europeană a reținut că declarațiile făcute au fost de natură să justifice în mod obiectiv temerile reclamantului privind imparțialitatea judecătorului (§§ 67 și 68).

13. Astfel, referitor la cel dintâi argument ce contestă imparțialitatea subiectivă, Curtea subliniază că argumentele cererii de recuzare nu răstoarnă

prezumția de imparțialitate a judecătorului. De altfel, așa cum rezultă din cererea lor, reprezentanții părții în proces nu contestă convingerea personală a judecătorului și nici comportamentul său în cauză, ci doar împrejurarea că acesta a votat într-o altă cauză într-un anume fel. Așadar, contrar susținerilor reprezentanților, Curtea constată că nu a fost făcută dovada unor prejudecăți personale sau a unor idei preconcepute la examinarea cauzei pendinte. Mai mult, în sensul articolului 137 din Constituție, judecătorii Curții Constituționale dispun de imunitate funcțională, fapt care presupune că judecătorii constituționali nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile și pentru opiniile exprimate în exercitarea funcției lor (HCC nr. 9 din 26 martie 2020, punctul 1 din Dispozitiv).

14. Referitor la cel de-al doilea argument care contestă imparțialitatea subiectivă, Curtea arată că împrejurarea potrivit căreia dl Nicolae Roșca i-a oferit asistență juridică dnei Maia Sandu într-un proces în care oponent pe dosar era dl Ilan Șor nu este suficientă să confere de una singură caracter justificat temerilor privind existența unei eventuale prejudecăți sau părtiniri la examinarea cauzei pendinte, care să legitimeze constatarea unei încălcări a imparțialității subiective.

15. Pentru a decide astfel, Curtea are în vedere că obiectul litigiului din fața instanței și al cauzei pendinte sunt diferite. Cel dintâi caz viza apărarea onoarei și demnității dnei Maia Sandu, pe când această cauză are ca obiect controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”. De asemenea, Curtea menționează că aprecierile pe care instanța judecătorească le-a făcut în acea cauză și pe care Curtea este chemată să le facă sunt, în mod necesar, diferite. Așadar, această împrejurare nu este în măsură să dea naștere unei suspiciuni rezonabile că la examinarea acestei cauze dl Nicolae Roșca ar putea să nu fie neutru și obiectiv (a se vedea, în acest sens, *Puolitaival și Pirttiahho v. Finlanda*, 23 noiembrie 2004, §§ 46-54).

16. În jurisprudența sa, cu referire la obiecțiile care vizau recuzarea unui judecător constituțional, Curtea Europeană a examinat dacă participarea, în procedura recursului *amparo* formulat în fața Tribunalului constituțional spaniol, a unui judecător care, în trecut, a participat ca procuror la procedurile ce aveau legătură cu obiectul recursului, reprezenta o ingerință în dreptul la un proces echitabil. Cu titlul de principiu, Curtea Europeană a stabilit că această împrejurare nu justifică, în mod obiectiv, nicio temere cu privire la lipsa de imparțialitate din partea acestui judecător constituțional (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Otegi Mondragon și alții v. Spania*, (dec), 3 noiembrie 2015, §§ 30-34).

17. Referitor la cel de-al treilea argument care vizează imparțialitatea subiectivă, Curtea menționează că declarația la care reprezentanții părții au făcut referire este lipsită de relevanță din perspectiva pretensei prejudecăți a fondului cauzei. Curtea precizează că această declarație nu echivalează cu o antepunțare privind soluția cazului a cărui examinare este pendinte și nu reprezintă o dovadă de părtinire a dlui Nicolae Roșca. Mai mult, setul de valori personale ale judecătorului, filozofia acestuia sau convingerile despre drept nu pot constitui subiectivism sau prejudecată. Faptul că un judecător are o părere generală despre o chestiune juridică sau socială ce are legătură

DECIZIE PRIVIND RESPINGEREA CERERII DE RECUZARE
A UNUI JUDECĂTOR

directă sau, în prezenta cauză, o pretinsă legătură cu speța nu îl face incompatibil de a prezida (a se vedea, *mutatis mutandis*, comentariile Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară, § 60). Prin urmare, în lipsa altor elemente, Curtea constată caracterul nefondat al acestui argument.

18. Cu privire la imparțialitatea obiectivă, Curtea precizează că partea în proces a susținut că (i) dl judecător Nicolae Roșca a candidat în alegerile parlamentare din 2019, fiind la acel scrutin al 27-lea în lista candidaților pentru funcția de deputat din partea Partidului Politic „PAS”, (ii) că acesta a avut calitatea de membru al biroului permanent al Partidului Politic „PAS” și că a exercitat funcția de jurist în cadrul acestei formațiuni, că (iii) înainte de numirea sa în funcția de judecător constituțional a participat la campania electorală alături de dl Sergiu Litvinenco, ministrul al justiției la data depunerii sesizării, (iv) că mai mulți exponenți ai Partidului „PAS” au declarat în public că Partidul Politic „Șor” trebuie scos în afara legii, că (v) numirea dlui Nicolae Roșca în funcția de judecător constituțional a fost decisă de cabinetul de miniștri condus de dna Maia Sandu, Prim-ministru la acea dată, și că (vi) numirea dnei Olga Roșca, care este fiica dlui judecător Nicolae Roșca, în funcția de consilier al dnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, a avut la bază relația sa apropiată cu dna Maia Sandu.

19. Curtea precizează că examinarea imparțialității obiective presupune să se stabilească dacă, independent de conduita judecătorului, anumite fapte care pot fi verificate permit să se pună la îndoială imparțialitatea sa. În acest sens, chiar și aparențele pot avea importanță (*Morel v. Franța*, 6 iunie 2000, § 42). Totuși, potrivit Curții Europene, îndoielile reclamantului cu privire la imparțialitatea judecătorului nu pot fi considerate justificate în mod obiectiv în toate cazurile, ci în dependență de circumstanțele cauzei (*Cardona Serrat v. Spania*, 26 octombrie 2010, § 31). În acest context, Curtea subliniază că punctul de vedere al persoanei care a depus cererea de recuzare este luat în considerare, însă nu are un rol decisiv. Elementul decisiv este acela dacă percepțiile imparțialității instanței pot fi considerate justificate din punct de vedere obiectiv (*Lindon, Otchakovsky-Laurens și July v. Franța* [MC], 22 octombrie 2007, § 77).

20. Potrivit comentariilor Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară, atunci când se evaluează imparțialitatea unui judecător, se pot lua în calcul responsabilitățile și interesele pe care judecătorul ar fi putut să le aibă pe parcursul carierei sale profesionale anterioare numirii ca judecător. În țările în care judecătorii provin din profesia privată de avocat, este probabil că judecătorul să fi deținut o funcție în care poate a exprimat în public anumite puncte de vedere sau a acționat în favoarea anumitor părți sau interese. Aceasta mai ales atunci când a fost implicat în viața politică. Experiența din afara domeniului juridic, fie că e una politică, fie altă activitate, poate fi considerată în mod rezonabil ca întărind calificarea ca judecător, și nu un impediment. Însă trebuie recunoscut și acceptat așteptarea ca judecătorul să lase în urmă și să pună deoparte apartenența sa politică sau interesele sale partinitoare atunci când depune jurământul de numire în funcția de judecător, jurământ conform căruia se angajează să își

îndeplinească îndatoririle judiciare în mod independent și imparțial. Aceasta trebuie să fie una dintre considerațiile pe care ar trebui să le aibă în vedere o persoană rezonabilă, nepărtinitoare și informată atunci când decide dacă există o percepție rezonabilă de subiectivism (§ 88).

21. În acest context, Curtea respinge ca fiind neîntemeiate argumentele (i)-(iv) din cererea de recuzare, din următoarele motive. În acest sens, Curtea face trimitere, *mutatis mutandis*, la considerentele Curții Europene din cauza *Otegi Mondragon și alții v. Spania*, decizie din 3 noiembrie 2015, care se bucură de autoritatea de lucru interpretat pe care o prezintă hotărârile și deciziile Curții Europene. În această cauză, Curtea Europeană a examinat dacă participarea unui judecător constituțional, în trecut membru al unui partid politic, a fost în măsură să afecteze caracterul echitabil al procedurii constituționale. Curtea Europeană a stabilit că simplul fapt că judecătorul constituțional a fost membru al unui partid politic nu este suficient pentru a pune la îndoială imparțialitatea sa. Dubiile reclamanților privind lipsa de imparțialitate a judecătorului din cauza apartenenței anterioare la un partid politic nu pot fi considerate ca fiind justificate în mod obiectiv (§§ 25 și 27).

22. Referitor la argumentul (v) din capătul care contestă imparțialitatea obiectivă, Curtea arată că simpla numire în funcție a judecătorilor de către un membru al executivului nu creează, în sine, o dependență, dacă, odată numiți, acești judecători nu sunt supuși presiunilor sau instrucțiunilor în exercitarea funcției lor judiciare (*Thiam v. Franța*, 18 octombrie 2018, §§ 80-82). Potrivit Constituției, doi judecători sunt numiți de Guvern și încep exercitarea mandatului după depunerea jurământului (articolul 136 alin. (2)). Judecătorii Curții Constituționale sunt inamovibili pe durata mandatului, independenți și se supun numai Constituției (articolul 137). Astfel, Curtea notează că numirea dlui Nicolae Roșca în funcția de judecător la Curtea Constituțională de Guvernul condus de dna Maia Sandu nu este suficientă, în sine, pentru a susține suspiciunile pretinse în cererea de recuzare, în lipsa altor probe și elemente disuasive.

23. În final, Curtea va examina, din perspectiva testului obiectiv, dacă numirea dnei Olga Roșca, care este fiica dlui judecător Nicolae Roșca, în funcția de consilier al dnei Maia Sandu, este în măsură să afecteze echitatea procesului din fața Curții Constituționale. În acest sens, Curtea precizează că îi este dificil să constate existența unei aparențe obiective de părtinire, așa cum s-a afirmat în cerere de recuzare. Curtea menționează că situația precisă din fața sa vizează controlul constituționalității Partidului Politic „ȘOR”, la cererea Guvernului. În acest context, Curtea nu constată nicio legătură între numirea dnei Olga Roșca în funcția de consilier și sesizarea în discuție. Prin urmare, Curtea reține că îndoielile reprezentanților în acest capăt nu pot fi considerate justificate în mod obiectiv.

24. Pe de altă parte, Curtea menționează că există garanții în măsură să contrabalanseze eventualele dubii de imparțialitate. Astfel, garanția echității procesului este asigurată de faptul că cauza se examinează într-un complet de judecători, iar Curtea Constituțională este obligată să ofere o motivare amplă a soluției sale.

DECIZIE PRIVIND RESPINGEREA CERERII DE RECUZARE
A UNUI JUDECĂTOR

25. Prin urmare, pornind de la aceste premise și ținând cont de faptul că argumentele cererii nu confirmă caracterul real al riscurilor de încălcare a imparțialității și a echității procedurii, Curtea respinge cererea de recuzare a dlui judecător Nicolae Roșca.

În baza articolelor 134, 136, 137 și 140 din Constituție, 27 și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională pronunță următoarea decizie:

DECIDE

1. *Se respinge* demersul reprezentanților Partidului Politic „Șor” privind recuzarea dlui judecător Nicolae Roșca de la examinarea sesizării nr. 184h/2022.

2. Sesizarea va fi examinată în următoarea componență:

dl Nicolae ROȘCA, *Președinte*,
dna Domnica MANOLE,
dna Liuba ȘOVA,
dl Serghei ȚURCAN,
dl Vladimir ȚURCAN, *judecători*,

3. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac și intră în vigoare la data adoptării.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 10 mai 2023
Dosarul nr. 184h/2022